

GAGAVUZLARA TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖĞRETİMİ

 Nevzat ÖZKAN^a

Özet

Oğuz grubu Türk lehçelerinin batı kolunda yer alan Gagavuz Türkçesi pek çok bakımdan Balkan Türk ağızlarının bir uzantısı durumundadır. Ancak Gagavuzlar son iki yüz yıldır Bulgaristan, Rusya, Romanya, Yunanistan, Ukrayna gibi ülkelerin azınlığı durumunda yaşamışlar ve Gagavuz Türkçesi bir azınlık dili olarak bu ülkelerin resmi dilleriyle birlikte kullanım alanı bulmuştur. Bu sebeple, diğer Balkan Türk ağızlarının önemli bir bölümü gibi Gagavuz Türkçesi de başta söz varlığı ve söz dizimi olmak üzere hemen her alanda kendine has özellikler kazanmış görünmektedir. Dolayısıyla Gagavuz Türkçesinin anadili ve yabancı dil olarak öğretimi de Gagavuzlara Türkiye Türkçesi başta olmak üzere diğer Türk dili kollarının öğretimi de farklı yöntem ve teknikler gerektirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gagavuz Türkçesi, Türkiye Türkçesi öğretimi, söz varlığı, fonetik, sentaks

TEACHING TURKISH TO THE GAGAUZS

Abstract

Gagauz Turkish, which belongs to the western branch, the Oghuz group of Turkic languages can be regarded as the extension of Balkan Turkic dialects in many aspects. However, the Gagauz have lived as a minority group in the countries including Bulgaria, Russia, Romania, Greece and Ukraina for the last two centuries. As a result, Gagauz Turkish has been spoken along with the official languages in these countries. For this reason, Gagauz Turkish, like most of the other Balkan Turkic dialects, seems to have acquired idiosyncratic characteristics, primarily concerning lexicology and syntax. Thus, both teaching Gagauz Turkish as a first and foreign language and teaching Turkic languages, particularly Turkish, to the Gagauz require different methods and techniques.

Keywords: Gagauz Turkish, Turkey Turkish teaching, lexicology, phonetics, syntax

Giriş

Türk lehçe ve şivelerini tasnif eden araştırmacıların tamamı Gagavuz Türkçesini Oğuz grubu Türk lehçelerinin batı koluna dâhil ederler. (Tekin 1989: 141-168) Azerbaycan, Türkmen ve Türkiye Türkçesiyle aynı grupta yer alan Gagavuz Türkçesi özellikle Balkan Türk ağızlarıyla yakın bir ilişki içindedir (Özkan 1996, s. 36-39).

^a Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, nevzat100@gmail.com

Makale Geliş Tarihi: 11.08.2021, Makale Kabul Tarihi: 27.08.2021

Baskakov'a göre, Gagavuzların diğer Oğuz grubu Türk topluluklarından yüzyıllarca önce Balkanlar'a yayılmış ve yerleşmiş olmasından dolayı, Gagavuz Türkçesi, tarihî Türk dili kollarından Bulgar, Hazar, Peçenek, Uz Türkçeleriyle karışıp kaynaşmış, 14. yüzyılda bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra da bugünkü hâlini almıştır. (Baskakov 1952: 121-134; Baskakov 1960: 261-262)

İlk yazılı belgeleri 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan ancak 1947'de yazı dili hâline gelen Gagavuz Türkçesi (Özkan 2010b: 173-179), bugün Gagavuz Yeri'nde Rusça ve Moldovanca ile birlikte resmî dil olarak kullanılmaktadır (Gagauz Yerin Temel Kanonu 1988: 8). Ayrıca bugünkü Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Ukrayna, hatta Kazakistan'da azınlık dili olarak yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Doğu Avrupa topluluğu olan Gagavuzlar, en eski dönemlerden beri bir azınlık grubu olarak yaşamışlar, kendi ana dillerinin yanında Bulgarca, Rusça, Romence, Yunanca gibi dilleri de kullanmışlardır. Hatta resmî dilin yanında ikinci bir dil olarak kullanmak durumunda kaldıkları Gagavuz Türkçesini ancak kendi aralarında ve sınırlı bir alanda yaşatabilmişler, eğitimlerini başka dillerde almışlar ve her türlü sosyal etkinliği dâhil oldukları statükonun dayattığı dillerle sürdürmüşlerdir (Özkan 2010a, s. 605-615).

Oğuz grubu Türk lehçelerinden getirdiği özellikler yanında, Gagavuz Türkçesi dinî, sosyal ve kültürel ilişkiler sebebiyle özellikle Bulgarca, Rusça, Romence ve Yunancadan etkilenmiştir. Gagavuzların Müslüman Osmanlı Türkleriyle yüzyıllarca yan yana yaşamalarından dolayı da bu kaynak üzerinden çok sayıda Arapça ve Farsça kelime Gagavuz Türkçesine girmiştir. Ancak Arapça ve Farsça kelimelerin telaffuzları Balkan Türk ağızlarıyla paralellikler arz eder.

Bu genel çerçevede içinde yer alan Gagavuz Türkçesini ana dili olarak kullanan birine Türkiye Türkçesini öğretmek için göz önüne alınacak başlıca hususlar şunlar olmalıdır.

1. Ses bilgisi ve yazım özellikleri

Oğuz grubu Türk lehçelerinin Batı kolunu oluşturan ve Balkan Türk ağızlarıyla büyük benzerlikler taşıyan Gagavuz Türkçesi, 1993 yılından beri Latin esaslı bir alfabe ile yazılmaktadır. (Pravila Orfografii i Punktuatsii Gagauzkogo Yazıka 1994, s. 6) Son yapılan bazı değişikliklerle Gagavuz alfabesi şöyle düzenlenmiştir:

Aa, ä, Bb, Cc, Çç, Dd, Ee, ê, Ff, Gg, Hh, Iı, İi, Jj, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Öö, Pp, Rr, Ss, Şş, Tt, Tt, Uu, Üü, Vv, Yy, Zz. (Gagauz Dilinin Orfografik Laflı 1997: 5)

Ayrıca 1993 yılında kabul edilen alfabede ödünç kelimelerde görülen *Xx, Ww, Qq, Ââ, Ğğ* harflerinin korunacağı belirtilmektedir. (Pravila Orfografii i Punktuatsii Gagauzkogo Yazıka 1994: 9)

Görüldüğü gibi Gagavuz alfabesinde Türkiye Türkçesiyle ortak olan sesler için aynı işaretler belirlenmiştir.

Farklılıkları ise şöyle sıralayabiliriz:

1.1. Ünlüler

Türkiye Türkçesinde kullanılan sekiz temel ünlü dışında, Gagavuz Türkçesinde, diğer Türk lehçelerinde de yaygın olarak görülen *ä* (açık e) ve 14.-17. yüzyıllar arasında Bulgarcadan girdiği iddia edilen *ê* ünlüleri de kullanılır (Valentino 1991).

Bu iki ünlüden *ä*, *a-e* arası bir söyleyişe sahiptir. *ê* ise Türkçe kelimelerde *e-ı* arası söylenir, Rusça alınma sözlerde ise *э* (Fransızcadaki *ê*) yerine kullanılır.

Önses ünlüsü olarak *e*, Rusçanın etkisiyle *y+* protezi alarak *ye-* biçiminde söylenir: *eş* yazılır *yeş* okunur.

Önseste *o*, *ö* geniş yuvarlak ünlüleri Kıpçak Türkçesinin etkisiyle yarı dar olarak ^uo, ^üö şeklinde söylenir: ^uorda, ^üördek gibi.

Gagavuz Türkçesi aslı, korunan ve ses değişimleri ile ortaya çıkmış çok sayıda uzun ünlü barındırır. Türkiye Türkçesinde bulunmayan aslı uzunluklar, *aaç*, *aaç-*, *aaçlık* 'açlık', *aad*, *aara*, *aara-*, *aard*, *aaz*, *baarişlik*, *gaarga*, *kaar*, *kaaz*, *saarar-*, *yaala-*; *geeri*; *boorç*, *booz*, *koor*, *koorun-*, *moor*, *toomruk*, *tooz*; *köör*, *köösä*; *uulu-*; *süütlen* gibi kelimelerde görülür. Ayrıca Arapça ve Farsça kelimelerde görülen uzunluklar da aynı şekilde çift ünlüyle gösterilir: *aalem*, *taaze* vb.¹

1.2. Ünsüzler

Gagavuz Türkçesinde yer alan ünsüzlerden sadece ikisi Türkiye Türkçesiyle farklılık arz eder. Bunlardan birincisi Türkiye Türkçesinde de giderek kullanımdan düşen *ğ* ünsüzüdür. Gagavuz Türkçesinde bu ünsüzün yerine ünlü çift yazılmaktadır: *baa*, *daa*, *kulaam* vb.

Farklılık arz eden ikinci ünsüz ise sadece Rusça ve Romence üzerinden gelen kelimeler için kullanılan *ğ* ünsüzüdür: *ğar* 'çar' *ğigara* 'sigara' vb.

1.3. Ses olayları

Gagavuz Türkçesi, ses düzeni bakımından Oğuz grubu Türk lehçelerinin temel özelliklerini taşır. Ünlü ve ünsüz değişimleri herhangi bir Anadolu ağzından çok farklı şekilde ve yoğunlukta değildir. Balkan Türk ağzlarının ses özellikleri ile olan paralelliklerinin daha ileri boyutlarda olduğu söylenebilir. Bu bakımdan ön seste *h-* ünsüzünün düşürülmesi çok karakteristiktir.

1.3.1. ğ düşmesi: Gagavuz Türkçesinde kaybolan *ğ* ünsüzü iki ünlü arasında düşünce ikincil uzun ünlü ortaya çıkar: *aalamaa* < ağlamak, *badaşmaa* < bağdaşmak, *buaz* < boğaz, *çiinemää* < çiğnemek, *dooru* < doğru, *olak* < oğlak, *oul* < oğul, *üürenmää* < öğrenmek.

1.3.2. h düşmesi: Ön, iç ve son seste görülen *h* düşmesi, en yaygın ünsüz düşmelerinden biridir. Önses *h-* düşmesi *e* ünlüsü yanında olursa başta *i ~ y* arası bir ses türer. Fakat bu yazıda gösterilmez,

¹ Bu yazıda geçen Gagavuz Türkçesine ait örnekler aksi belirtilmedikçe Nevzat ÖZKAN, *Gagavuz Türkçesi Grameri*, (1996, TDK yay., Ankara) adlı eserden alınmıştır.

sadece konuşmada görülür. *h* ünsüz düşmesi ön seste uzamaya yol açmaz. Ancak iç ve son seste *h* ünlüleşmesi komşu ünlüyü ikizleştirebilir.

1.3.2.1. Ön seste *h*- düşmesi: *a, e, i, o* ve *ö* ünlüleri yanında yaygındır.

a ünlüsü yanında: *aber* < Ar haber, *afta* < TT hafta < Far hefte, *aklı* < Ar hakk+lı, *alka* < Ar halka, *amur* TT hamur < Ar hamîr, *amutlu* < hamutlu, *angısı* < hangisi, *arcamaa* < harcamak, *ardal* < hardal, *arman* < TT harman < Far hirmen, *aset* < Ar hased, *asır* TT hasır < Ar hasîr, *aşış* < Ar hâşhâş, *aşlak* < haşlak "kaynar", *aydamaa* < haydamak 'sürmek', *ayın* < Ar hâ'in, *aykırma* < haykırma, *azırlamaa* < Ar hâzir+la, *taa* < taha 'daha'.

e ünlüsü yanında: *enez* < Far henüz, *ergele* < Far hergele, *erif* < TT herif < Ar harif, *esap* < Ar hesâb.

Diğer ünlüler yanında: *izmet* < Ar hizmet, *oşaf* < TT hoşaf < Far hoşâb, *üük* < höyük.

Ünsüz yanında: *ristoz* < Yun hristos.

1.3.2.2. İç seste *-h-* düşmesi: *anatar* < TT anahtar < Yun anoikter, *masuz* < Ar mahsus, *pelivan* < Far pehlivan, *sabaalân* < Ar sabâh+leyin.

1.3.2.3. Son seste *-h* düşmesi: *evalla* < iyi + Ar vallahi, *metet* < Ar medh+et- *seftü* < TT siftah < Ar istiftâh.

1.3.3. *v* düşmesi: *v* sızıcı ünsüzü genellikle *u* dar yuvarlak ünlüsü yanında düşerek *au* ve *ua* alçalan ve yükselen ikiz ünlüleri (diphtonge) ortaya çıkarır. *v* düşmesi sadece iç seste görülür, ön ve son seste yoktur. Ünlü uzamasına yol açmaz: *auç*, *audamaa*, *aurt*, *daul*, *kauk*, *kaun*, *kaurma*, *kaurmaa*, *kauşmaa*, *kuan*, *mâuladı*, *saurmaa*, *saurtmaa*, *sauşma*, *tauk*.

1.3.4. *-nl-* > *-nn-* benzeşmesi: *-n* ünsüzüyle biten kelime kök ve gövdelerine getirilen *-lA-* isimden fiil, *+ll*, *+llk* isimden isim yapma ekleri ve *+lAr* çokluk ekinin *-l-* sesi son sesteki *-n* ünsüzüyle benzeşir: *annadmaa*, *innemää*, *yannatmaa*; *ekinni*, *kannı*; *aydınnık*, *derinnik*, *karannık*, *keskinnik*; *aarasinnar*, *bunnar*, *dannar*, *onnar*, *yannış*.

1.3.5. *-ml-* > *-mn-* benzeşmesi: *m* ünsüzü kendisinden sonra gelen *l* ünsüzünü kendisi gibi bir geniz ünsüzü olan *n* ünsüzüne dönüştürmektedir. *-nl-* > *-mn-* tam benzeşmesi görülen eklerde, *-ml-* > *-mn-* yarı benzeşmesi de görülür.

damna, *emnemää* < yemlemek, *selänneme*; *gamnu*, *giimni lâzımnı*; *kumnuk*, *ölümnük ruba*, *dilimnär*, *kimnär*, *kuşumnar*.

-ml- > *-mn-* benzeşmesi, *ile* edatının 1. teklik şahıs zamirine geldiği durumlarda da görülür: *benimnän* < benim+ile+n.

1.4. Vurgu

Gagavuz Türkçesinde vurgu, Oğuz grubu Türk şiveleri ve özellikle Türkiye Türkçesi ile Slav dilleri arasında kalmıştır (Zajaczkowski 1966: 17). Türkçede, asıl vurgusu sonda olan kelimelerin, başta da ikinci

derecede bir vurgu taşıdıkları bilinmektedir. Sayısı giderek artan Rusça kökenli kelimelerdeki vurgu düzeni, Türkçe kelimelerde bulunan ikinci derecedeki, ilk hece vurgusunu son heceye göre biraz daha güçlendirmiştir: *baca, gaarga, gene, kavak, kopça, kösä, pençerä, soba, turna, terzi, çanta*

2. Şekil Bilgisi

Gagavuz Türkçesinin şekil özellikleri Türkiye Türkçesi yazı dilinden çok farklı değildir. Ancak Rusçadan alınma cinsiyet eki *+(y)ka* eki Türkiye Türkçesine yabancıdır.

2.1. *+(y)ka*

Slav dillerinden, muhtemelen Bulgarcadan alınan bu ek Türkçede sıfatlarla ifade edilen dişilik özelliğini bildirir. Büyük ünlü uyumuna uymaz ve vurgusuzdur.

aaretka “ahretlik kızkardeş”, *acıyka-malim* “hacı annem”, *Beşalmalyka* “Beşalmalı kadın”, *Gagauzka* “Gagavuz kadın”, *ihitärka* “ihtiyar kadın”, *izmetçiyka* “kadın hizmetçi”, *kafadarka* “kız arkadaş”, *karı çorbacıyka* “kadın patron, kız solistka, *kurtka* “dişi kurt”, *saabiyka* “kadın patron”, *tayka* “dayı, anne akrabası”, *ürediciyka* “bayan öğretmen”.

2.2. *+Cik*

Diğer Balkan Türk ağızları gibi Gagavuz Türkçesinde de çok işlek olan bu ekin başlıca fonksiyonları isimden küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapmaktır: *hayvancık, oracık, parçacık; bir şeycik, derecik, incecik, mavicik; gölcük, kürtüncük; tarafçık; şiritçik; yavrucuk*.

2.3. Hâl ekleri arasındaki görev değişikliği

Hâl eklerinin büyük bir bölümü Gagavuz Türkçesinde, Türkiye Türkçesindekinden farklı fonksiyonlarda kullanılmaktadır. Ancak ekler morfonemik olarak tümüyle aynıdır. Bu tür görev değişikliği görülen başlıca hâl ekleri şunlardır:

2.3.1. Yönelme hâli yerine yükleme hâli

Komşu dar ünlülerin ve yarı ünlü *y* ünsüzünün darlaştırma etkisiyle ortaya çıktığını düşündüğümüz bir görev değişikliğidir.

Bak sän budalayı. / Bak sen budalaya.

İnanma zenginneri. / İnanma zenginlere.

Etiştılär onu. / Yetiştiler ona.

Neçin sän az bakêrsın kendi üstünü. / Niçin sen kendi üstüne az bakıyorsun.

2.3.2. Yükleme hâli yerine yönelme hâli

Çarşafaları ur ütüyü. / Ütüyü çarşafalara vur.

Tez giydirerlär onu eni urbalara / **Ona** yeni elbiseleri tez giydirirler.

Bırak düşünmä buna. / Bırak **bunu** düşünme.

Biz sizä konak edecez. / Biz **sizi** misafir edeceğiz.

2.3.3. Yönelme hâli yerine bulunma hâli

Pamuk gibi - Karcaaz uçêr, - Bizim eri - Suukta bular. / Küçük kar taneleri pamuk gibi uçuyor, bizim buraları soğuğa buluyor.

2.3.4. Çıkma hâli yerine bulunma hâli

Varaklıya pindi yolda geçâr bir maşınaya. / Varaklıya yoldan geçen bir otobüse bindi.
Aaç sallanarmış kökündä nesä. / Nedense ağaç kökünden sallanmış.

2.3.5. Çıkma hâli yerine yönelme hâli

Sarmaşıpta öptü klanetçiyi terli anısına. / Sarılıp da klarnetçiyi alnından öptü.
Ama vazgeçmedi aalamaa. / Ama ağlamaktan vazgeçmedi.
Bän bıktım ona. / Ben ondan bıktım.

2.3.6. Bulunma hâli yerine ilgi hâli

Titiredi altınkı dudaa. / Alttaki dudağı titiredi.
Önünkü kapudan. / Öndeki kapıdan.

2.3.7. Bulunma hâli yerine çıkma hâli

Ev yanından bir kan izi kalmış. / Ev yanında bir kan izi kalmış.

2.3.8. Yalın hâl yerine çıkma hâli

Babu kaçtan duumanız. / Nine doğum (tarihiniz) kaç.
Yarım saatten kadar sora onu etişti bir taliga. / Yarım saat kadar sonra ona bir araba yetiştii.

2.3.9. Yalın hâl yerine bulunma hâli

Çobannar kavalda çalarak kaldırırlar yola sürüyü. / Çobanlar kaval çalarak sürüyü yola kaldırırlar.
Yapı içindä serindi. / Yapı içi serindi.

2.3.10. Yalın hâl yerine yönelme hâli

Ne o kadar burası insan etinä koktu. / Niye burada insan eti koktu.
Tütünü kokar içerdä. / İçerde tütün kokar.

2.3.11. Vâsıta hâli yerine çıkma hâli

Kuyruumdan da iz brakêrım. / Kuyruğumla iz bırakırım.
Üreciin dolu güldän. / Yüreğın dolu gülle.
Çıbıktan örülü aul boyu. / Avlu boyu çubukla örülü.

2.3.12. Vasıta hâli yerine yönelme hâli

Evlenmiş bir sarfoşa. / Bir sarhoşla evlenmiş.
İsteer evleniyim ona. / Onunla evlenmemi istiyor.

Ani istemiş kaçmaa ordan da urmuşlar kurşuna. / Kaçmak isterken onu kurşunla vurmuşlar.
Kapamêêr kapularını kilitdä. / Kapılarını kilitle kapamıyor.

2.3.13. Yönelme hâli yerine vasıta hâli

O saat tutulduydu jandarlarlan. / O anda jandarmaya yakalandı.

2.3.14. Yönelme hâli yerine yalın hâl

Satılık çıkardım. / Satılığa çıkardım.
Alêyim seni kucak. / Seni kucağıma alayım.

2.3.15. İlgi hâli yerine yönelme hâli

Kimä geleciydi aklısına. / Kimin aklına gelecekti.
Etmiş yaşa saabiysin. / Yetmiş yaşın sahibisin.

2.3.16. Vasıta hâli yerine bulunma hâli

Kemençän garmonikan yok, baare suvan zarında çalmaa bilsän. / Kemençen, armonikan yok, bari soğan zarıyla çalmayı bilsen.
Nasti işlerdi ineklärdü. / Nasti ineklerle çalışırdı.

2.3.17. Çıkma hâli yerine yükleme hâli

Şüpelemişlär ne olduunu. / Ne olduğundan şüphelenmişler.

2.4. Fiil çekimi

Gagavuz Türkçesinde fiil çekimi büyük ölçüde Türkiye Türkçesiyle ortaktır. Farklılık arz eden çekimler şimdiki zaman, geniş zaman ve gereklik çekimleridir.

2.4.1. Şimdiki zaman çekimi

Gagavuz Türkçesi şimdiki zaman eki bakımından oldukça renkli bir çeşitlilik arz etmektedir. Kalın sıralı fiillere-êr, ince sıralı fiillere -er ekleri gelmektedir. Ayrıca Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -mAktA ekiyle de şimdiki zaman çekimi yapılmaktadır.

2.4.1.1. Olumlu çekim

Kalın sıradan	ünsüzle biten fiillerde	ünlüyle biten fiillerde
	<i>al-êr-ım</i>	<i>oynê-êr-ım</i>
	<i>alêrsın</i>	<i>oynêêrsın</i>
	<i>alêr</i>	<i>oynêêr</i>
	<i>alêrız</i>	<i>oynêêrız</i>
	<i>alêrsımız</i>	<i>oynêêrsımız</i>
	<i>alêrlar</i>	<i>oynêêrlar</i>

İnce sıradan	ünsüzle biten fiillerde	ünlüyle biten fiillerde
	<i>gör-er-im</i>	<i>de-er-im</i>
	<i>görürsün</i>	<i>deersin</i>
	<i>görür</i>	<i>deer</i>
	<i>görürüz</i>	<i>deeriz</i>
	<i>görürsünüz</i>	<i>deersiniz</i>
	<i>görürler</i>	<i>deerler</i>

2.4.1.2. Olumsuz çekim

-êr, -er ekleriyle çekilen fiillerde şimdiki zamanın olumsuzu -mêêr (< mê+êr), -meer (< me+er) ekleriyle yapılır: *almêêrim, görmeerim*.

2.4.2. Geniş zaman çekimi

Gagavuz Türkçesinde geniş zaman çekimi fiil tabanının son sesine göre değişiklikler göstermekte ve ek aynı fiile iki ayrı şekilde gelebilmektedir.

2.4.2.1. Olumlu çekim

Ünlüyle biten fiillerden sonra -r / -y-är

<i>dä-r-im / de-y-är-im</i>	<i>başla-r-im</i>
<i>därsin / deyärsin</i>	<i>başlarsın</i>
<i>där / deyär</i>	<i>başlar</i>
<i>däriz / deyäriz</i>	<i>başlarız</i>
<i>därsiniz / deyärsiniz</i>	<i>başlarsınız</i>
<i>därlär / deyärlär</i>	<i>başlarlar</i>

Ünsüzle biten fiillerden sonra: -Ar / -Ir

<i>al-ar-ım / al-ır-ım</i>	<i>gör-är-im / gör-ür-üm</i>
<i>alarsın / alırsın</i>	<i>görärsin / görürsün</i>
<i>alar / alır</i>	<i>görär / görür</i>
<i>alarız / alırız</i>	<i>göräriz / görürüz</i>
<i>alarsınız / alırsınız</i>	<i>görärsiniz / görürsünüz</i>
<i>alarlar / alırlar</i>	<i>görärlär / görürlär</i>

2.4.2.2. Olumsuz çekim

<i>al-ma-r-ım / al-ma-m</i>	<i>gör-mä-r-im / gör-mä-m</i>
<i>almarsın / almazsın</i>	<i>görmärsin / görmäzsın</i>
<i>almar / almaz</i>	<i>görmär / görmäz</i>
<i>almarız / almazız</i>	<i>görmäriz / görmäziz</i>
<i>almarsınız / almazsınız</i>	<i>görmärsiniz / görmäzsınız</i>
<i>almarlar / almazlar</i>	<i>görmärlär / görmäzlär</i>

2.4.3. Gereklik çekimi

Gereklik çekimi Gagavuz Türkçesinde iki farklı şekilde kullanılmaktadır.

2.4.3.1. Birinci tip

-*mAll* ekiyle yapılan gereklik çekimi şahıs eki almaz, fiilin bağlı olduğu şahıs fiilin başına veya sonuna getirilen şahıs zamiriyle belirtilir: *bilmeli bän / bän bilmeli* gibi.

<i>bän almalı</i>	<i>bän görmeli</i>
<i>sän almalı</i>	<i>sän görmeli</i>
<i>o almalı</i>	<i>o görmeli</i>
<i>biz almalı</i>	<i>biz görmeli</i>
<i>siz almalı</i>	<i>siz görmeli</i>
<i>onnar almalı</i>	<i>onnar görmeli</i>

2.4.3.2. İkinci tip

İstek kipiyle yapılan gereklik çekimi istek çekiminin önüne *läüzım* kelimesi getirilerek yapılır.

<i>läüzım alayım</i>	<i>läüzım göreyim</i>
<i>läüzım alasin</i>	<i>läüzım göräsin</i>
<i>läüzım alsın</i>	<i>läüzım görsün</i>
<i>läüzım alalım</i>	<i>läüzım görelim</i>
<i>läüzım göräsiziniz</i>	<i>läüzım alamızız</i>
<i>läüzım alsinnar</i>	<i>läüzım görsünnär</i>

2.4.3.3. Olumsuz çekim

Gereklik kipinin olumsuz çekimi, fiil çekiminin önüne *diil* “değil” olumsuzluk ifadesi getirilerek yapılır. Gerekliliğin olumsuzunun 3. teklik şahısı kullanılmaktadır. Diğer şahıslar kullanılmamaktadır. Gereklilik kipinin olumsuz çekiminde fiil -*mAA* mastar eki veya -*mAll* gereklik eki almaktadır. *diil läüzım almaa, diil görmeli* v.b.

Gereklik çekiminin soru çekimi iki şekilde yapılmaktadır: *läüzım mı alayım*. İkinci şekilde ise çekimli fiilin sonuna *ml* soru eki getirilmektedir: *läüzım alayım mı*

2.4.4. Zarf-fiil ekleri

Gagavuz Türkçesinde Türkiye Türkçesinden farklı olarak kullanılan belli başlı zarf-fiil ekleri şunlardır:

2.4.4.1. -DIynAn

Anadolu ve Rumeli ağızlarında da kullanılan (Dallı 1991: 134) bu zarf-fiil ekinin fonksiyonu -*IncA* ekiyle aynıdır.

Uyandıynan süt istemüzmiş içmää. / Uyanınca içmek için süt istemezmiş.

Biraz gittiynän, o baktı geeri. / Biraz gidince o geriye baktı.

Düştüynän kalkamadı. / Düşünce kalkamadı.

Gün kauştuynan, onnar girärdilär ılıcacık suya yıkanma. / Güneş batınca onlar yıkanmak için ılık suya girerdiler.

2.4.4.2. -DIcAAAn(An)

Ekin yapısı hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. (Özkan 1999: 891-900) Türkiye Türkçesinde kullanılan zarf-fiil eklerinden *-IncA* ve *-Ar -mAz* eklerinin fonksiyonu ile aynıdır.

Olducaan bendä para, birdän çevirecääm. / Bende para olunca hemen ödeyeceğim.

Gördüccään onu duşmannar, kaçar. / Düşmanlar onu görür görmez kaçarlar.

Gitticäänen musaafiri Hoca yıkêr fırını. / Misafiri gidince Hoca fırını yıkıyor.

Daa gün duuducanan gelmiş padişah kızınan hem yardımcılarınınan. / Daha gün doğar doğmaz padişah kızı ve yardımcısıyla gelmiş.

3. Söz dizimi

Gagavuz Türkçesi söz diziminin Hint-Avrupa dilleriyle paralellik arz ettiğine dair yaygın sayılabilecek bir kanaat bulunmaktadır. (Menz 1999: 15-123) Özellikle yan cümlelerin kuruluşu Hint-Avrupa dilleriyle benzerlikler göstermektedir. Karay Türkçesi ve Balkan Türk ağzlarında olduğu gibi (Pokrovskaya 1975: 31-235) bazı bağlı yan cümlelerin kuruluşunda Türkçenin Özne + Tümleç + Yüklem sırası kaybolmaktadır. (Ulutaş 2004: 29-33) Bu tür devrik cümle düzeninin Slav dillerinden Gagavuz Türkçesine aktarılan bir özellik olduğu savunulmaktadır.

Gagavuz Türkleri Bulgarlar, Yunanlılar, Romenler ve Ruslarla iç içe yaşamışlar, tarihin belli dönemlerinde bu milletlerin dillerinden birini veya birkaçını öğrenmişler ve hayatın pek çok alanında kullanmışlardır. Bu sebeple bu tür etkilerin ortaya çıkışını tabii karşılamak gerekir.

3.1. Kelime gruplarında diziliş

Gagavuz Türkçesinde kelime gruplarının dizilişi, genel olarak Türkiye Türkçesinden farklı değildir. Ancak genel söz dizimindeki sıra değişikliği *işim benim, bey Stuyeni, örtü tepeleri açık* gibi kelime gruplarında da görülmekte, yardımcı unsur sona, esas unsur başa gelebilmektedir. Bu durum kurallaşmamıştır. Çünkü aynı ifadeler *benim işim, Stuyeni bey, tepeleri açık örtü* şeklinde de kullanılabilir.

Benzerlik edatı *gibi* yerine kullanılan *nasıl* ve *nicä* çekim edatlarının benzerlik anlamı kattığı, kelime veya ifadenin sonuna değil başına gelmesi kurallaşmış bir kelime grubu sıra değişikliğidir.

Üreklerindä sa duygu paktı, nasıl gün duuması. / Yüreklerinde ise duyguları güneşin doğması gibi paktı.

Gidärmişlär su üstündä nicä kuruda. / Su üstünde toprakta gidermiş gibi(ymişler).

Aynı şekilde olumsuzluk edatı *diil* (<değil) de olumsuzlaştırdığı ifadenin sonuna değil başına getirilmektedir:

Diil läüzım gelmää. / Gelmeye gerek yok.

3.2. Devrik cümle

Gagavuz Türkçesinde görülen devrik cümle yapıları şu şekillerde karşımıza çıkabilir:

3.2.1. Yüklemi başta olan basit devrik cümleler:

Girişmişim bu şindi çıraa zettlemäü türlü maanalar bulmaa. / Bu çırağa eziyet çektirmeye ve türlü bahaneler bulmaya girişmişim.

Yapasın bir topuz kırk okadan. / Kırk okkadan bir topuz yapasın.

Geçirmişiniz siz, lodi bati, zooru. / Lodi Ağabey siz zorluklar geçirmişsiniz.

Geldilär hem noyabri günneri. / Kasım ayı geldi.

3.2.2. Yüklemi başta olan birleşik devrik cümleler:

Bulär çocuk kendi gözlerini da koyêr onnarı erinä. / Çocuk kendi gözlerini buluyor ve yerine koyuyor.

Geldi kuş, düştü kar, sıktılar ayazlar. / Kuş geldi, kar düştü, ayazlar dondurdu.

Beenirsäniz biri birinizi, ol bizä güvää. / Birbirinizi beğenirseniz bize güveyi ol.

3.2.3. Yüklemi ortada olan basit devrik cümleler:

Bir evdä var iki insan. / Bir evde iki insan var.

Sokakta görünmääzdi kimseyci. / Sokakta kimsecik görünmezdi.

Gücülä geldi sabaalen. / Sabahleyin güçlkle geldi.

3.2.4. Özne + Yüklem + Yardımcı unsurlar dizilişine uyan devrik cümleler:

Hint-Avrupa dillerinin söz dizimine göre kurulan cümlelerdir.

O aldı kızı incä belindän. / O kızı ince belinden tuttu.

Saç kıraalıdır başımda. / Başımdaki saç kırağılıdır.

Sän, yapma bana bölä eşek şakası. / Sen bana böyle eşek şakası yapma.

Onnar büyüyerlär halklı köklerden. / Onlar halkın köklerinden büyüyorlar.

3.2.5. Yüklemi ortada olan birleşik devrik cümleler:

O ba çekärdi onu buynuzlarından ba savaşardı kaldırtmaa kamçının sapınnan, ba baalardı onu çatıylan. / O bazen onu boynuzlarından çekerdi, bazen kamçının sapıyla kaldırmaya çalışırdı, bazen onu iple bağlardı.

Kız durardı günä karşı, elindä tutardı birkaç çiçek. / Kız güneşe karşı dururdu, elinde birkaç çiçek tutardı.

3.2.6. Düz ve devrik cümlelerden kurulu birleşik cümleler:

O gidärdi, ama kendi da bilmezdi nereyi. / O giderdi, ama nereye gittiğini kendi de bilmezdi.

Kılıçları bilä, zerä geler savaş. / Kılıçları bile, zira savaş geliyor

Bütün kış borçlanmış, ki yaz da kısa gelirmiş borçlar için işlemää. / Bütün kış (o kadar) borçlanmış ki borçları (çalışıp ödemek için) yaz da kısa gelirmiş.

Babu kaşu almamış, ama kaldırmış çüveni da bir solukta içmiş çorbayı. / Nine kaşığı almamış ama kazanı kaldırmış ve bir solukta çorbayı içmiş.

3.2.7. Yan cümlesi zamir olarak kullanılan bağlaçlarla kurulan birleşik cümleler:

Hint-Avrupa dillerinde zamir gibi kullanılan bazı cümle başı bağlaçlarının önünde bulunduğu yan cümleyi zaman, hâl, nitelik, yer gibi fonksiyonlarla esas cümleye bağlamasına benzer şekilde, Gagavuz Türkçesinde de *açan, ani, neredä* cümle başı bağlaçları önüne geldikleri yardımcı cümleyi esas cümleye bağlamaktadır.

3.2.7.1. Açan

Gagavuz Türkçesinde kullanılan bazı cümle başı bağlaçları Türkiye Türkçesinde kullanılmamaktadır. *Kaçan* şekliyle Tarihî Türk dili kollarında, (Hacıeminoğlu 1984: 163-164) *açan* şekliyle Balkan Türk ağızlarında (Eckmann 1962: 127) ve Karadeniz ağızlarında (Günay 1978) yaygın olarak görülen *açan* bağlacı önüne geldiği cümleyi +*IncA* zarf-fiil ve -*dİğI zaman* ekinin fonksiyonuyla bir başka cümleye bağlar.

Açan Aaaç-Kıran hem Ayı-Kulak gelmişlär, görmüşlär, ani bordey erinde yokmuş. / Ağaçkıran ve Ayıkulak gelince kulübenin yerinde olmadığını görmüşler.

Açan çocuk görmüş yılanı, o saat çaarmış saadıçları da üüretmiş ne yapsınnar. / Çocuk yılanı görünce o anda sağdıçları çağırmiş ve ne yapacaklarını öğretmiş.

Açan sa onnar gittilär kahıra düştü. / Onlar gidince sıkıntıya düştü.

Aklı açan gelecek, masaldan o gidecek. "Akli başına gelince o masaldan gidecek."

Açan bastı o, toprak attı kuyrundan. "O basınca kuyruğundan toprak attı."

3.2.7.2. Ani

Türkiye Türkçesinde *hani* şeklinde sorma edatı olarak kullanılan bu kelimenin Gagavuz Türkçesinde ön ses ünsüzü düşmüştür ve cümle başı bağlacı olarak kullanılmaktadır. Genellikle önünde kullanıldığı cümleyi daha önceki cümleye bağlar, ancak bunun tersi de mümkündür. Bağlama görevi yanında başka bazı ilgiler de kurabilmektedir. Başlıca fonksiyonları şunlardır:

3.2.7.2.1. İki cümle arasında benzerlik ilgisi kurabilir.

Kaazlar baarêr gülüş kopêr, ani iki ahmak düşer / Kazlar bağıyor, iki ahmak dövüşüyormuş gibi bir kahkaha kopuyor.

Gider Pıtraş kaçarak evä üreder karısını yapsın kendini, ani manca hazırlêr. / Pıtraş koşarak eve gidiyor, karısına yemek hazırlıyormuş gibi davranmasını söylüyor.

3.2.7.2.2. Önüne geldiği ifadeye olduğunu sıfat-fiili anlamı katar:

Kendi da dâdu üreklenmiş biraz, açan annamış, ani hırsız yalnız. / Hırsızın yalnız olduğunu anlayınca dedenin kendi de biraz yüreklenmiş.

Sän sanma, ani herkerä yalnız. / Sen her zaman yalnız olduğunu sanma.

Karı-çorbacıyka söledi, ani Jenä yok evdä. / Kadın patron Jena'nın evde olmadığını söyledi.

3.2.7.2.3. Önüne geldiği cümleye sebep anlamı kazandırır:

Topraa da şükür demää, ani bizi doyrurên. / Bizi doyurduğu için toprağa da şükretmeli.

Gittim almaa spravka, ani kocamın gözü görmeer. / Kocamın gözü görmediği için belge almaya gittim.

3.2.7.2.4. Önüne geldiği cümlelerin fiiline -cağını sıfat-fiil eki fonksiyonu kazandırır:

Senin o tırnaan sa te görecän, ani yapışacak erinä / Senin o tırnağının ise yerine yapışacağını göreceksin.

Biz annêêrız ani sän büyük bilgi işini yaparsın. / Senin büyük bilgi işini yaptığını anlıyoruz.

Ani bir-iki bombaylan var nicä yıkmaa burjuva / padişaalunı mı? / Bir iki bombayla burjuva krallığını mı yıkacaksınız?

3.2.7.2.5. ki bağlacı gibi kullanılır:

Sansın ürääm söledi, ani sän gelecän. / Sanki yüreğim söyledi ki sen geleceksin.

Belliydi ani bizi sardılar / Belliydi ki bizi sardılar.

Durêr olmuş o yaz, ani işsiz kalmaz. / O yaz duruyor olmuş ki işsiz kalmaz.

3.2.7.2.6. Aniki

Ani bağlacıyla ki bağlacı kaynaşmış olarak ki bağlacı fonksiyonuyla kullanılır. Tayin, derece, sebep, sonuç bildirir:

Sevinerim aniki kefsizliim geçti. / Seviniyorum ki keyifsizliğim geçti

Ne türlü kolaylık saade biz aaramadık, aniki kurtulmaa bu tekliftän. / Bizim bu tekliften kurtulmak için aramadığımız kolaylık kalmadı.

Hep sanacêyz aniki sän geçtin. / Hep sanacağız ki sen geçtin.

3.2.7.2.7. Allä / Allele / Allelem

Başında bulunduğu cümleye Türkiye Türkçesindeki “sanırım, herhalde” ifadesinin anlamını katmaktadır. Standart Türkiye Türkçesinde bulunmayan bu kelime Anadolu ağızlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. (DS V: 1270)

Of allä oldum bän yatalak. / Of sanırım ben yatalak oldum.

Allele korktun sän. / Herhalde korktun sen.

Dostuz allem ikimiz. / Sanırım dostuz ikimiz.

Ne iş bu allelem gelmiş pelioan. / Sanırım pehlivan gelmiş, ne oluyor.

3.2.7.2.8. Neredä

Önüne geldiği yardımcı cümleyi esas cümleye yer anlamıyla bağlamaktadır.

Açan sokacêk seni orayı, neredä çaun, sän kaynatçan ona su. "Seni oraya sokunca büyük kazanın olduğu yerde sen ona su kaynatacaksın".

Kazahstanı da, Zaporoje tarafını da, neredä umutlanırdık "Aşık Garibi" bulmaa. / Kazakistan ve Zaporoje taraflarında Âşık Garip'i bulacağımızı umuyorduk.

Etişmiş bu işlär o erlerä, neredä bulunarmış şu çırak. "O çırağın bulunduğu yerlere de bu haberler ulaşmış."

3.2.7.2.9. Onuştan

Başında kullanıldığı cümleyi bir sonuç ve açıklama cümlesi hâline getirir. Cümleler arasında sebep - sonuç ilgisi kurar.

O islää adam olaydı kapanda gebereciydi, osa şeytan, onuştan diri kalmış. / O iyi bir adam olaydı, kapanda geberecekti, hâlbuki şeytan onun yüzünden diri kalmış.

Onuştan, ani gitti Kişinova mı, osa onuştan ani etişti evä mi, -kim bilsin onu. / O yüzden Kişinova mı gitti, yoksa eve mi yetişt, kim bilir.

Büük diş cana battırdı, onuştan yaş kopuştu. / Büyük dişi ete batırdı, bu yüzden (gözlerinden) yaş geldi.

Bän onuştan geldim seni göreyim. / Ben seni görmek için geldim.

Onuştan, ani laf edärmış bir cambazlan Gagavuzca. / Bu sebepten bir cambazla Gagavuzca konuşmuş.

3.2.8. Başka kiplerle kurulan şartlı birleşik cümleler:

Bazı birleşik cümlelerde gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman veya şimdiki zaman kipi şart kipinin anlam ve fonksiyonuyla kullanılmaktadır.

Yapacêz ne deycän / Ne dersen yapacağız. "deycän ~ dersen".

1944'cü yılda faşistlär, yaalayıp ökçelerini kaçêrlar orayı, nerdän gelmişlär. / 1944'te faşistler tabanlarını yağlayıp nereden gelmişlerse oraya kaçıyorlar. "gelmişlär ~ gelmişlerse".

3.2.9. İstek-emir ekinin isim-fiil eki fonksiyonu kazanmasıyla kurulan cümleler:

İstek-emir çekimi 3. teklik şahsını bildiren *-sIn* ve 3. çokluk şahsını bildiren *-sInlAr* eklerinin *-mA* ve *-mAk* isim-fiil ekleri gibi kullanılmasının, Balkan dillerine has bir özellik olduğu ve oradan hem Gagavuz Türkçesine hem de Balkan Türk ağızlarına geçtiği söylenmektedir. (Pokrovskaya 1975: 231-235)

Kurtarıcısına kendi biricik kızımı istemiş gelin versin. / Kurtarıcısına biricik kızını gelin vermek istemiş.

İstärdi annasın inanar mı oolu. / Oğlu inanıyor mu anlamak isterdi.

Biz, altı işçi, oturarak beklärdik gelsin maşına betonnan. / Biz altı işçi oturarak kamyonun betonla gelmesini beklerdik.

Açan taa bir saat kaldıydı iş bitsin. / Daha iş bitmesine bir saat kaldıydı.

Üüretmiş, ne yapsınnar / Ne yapmaları gerektiğini öğretmiş.

3.2.10. Zarf-fiil kullanılmadan birbirine bağlanan iç içe birleşik cümleler:

Türkiye Türkçesinde “diye” zarf-fiiliyle birbirine bağlanan soru ve cevap ifadesi taşıyan iç içe birleşik cümleler, Gagavuz Türkçesinde böyle bir bağlayıcı söze gerek duyulmadan bağlanmaktadır.

Kimsin sän -sormuş tilki. / Tilki, kimsin sen diye sormuş.

Siz alın, -cuvap etti Zlata. / Zlata, siz alın diye cevap verdi.

Siz da başlayın, -cuvap vermiş çocuk. / Çocuk, siz de başlayın diye cevap vermiş.

Ne oldu? -sormuş dostu. / Dostu, ne oldu diye sormuş.

4. Söz varlığı:

Gagavuz ve Türkiye Türkçelerinin söz varlığı büyük ölçüde ortaktır. Ancak Batı dillerinden giren kelimeler Türkiye Türkçesine Fransızca ve İngilizce üzerinden girdiği halde Gagavuz Türkçesine Rusça üzerinden girmiştir. Bu bakımdan bu tür kelimelerde bir söyleyiş farkı ortaya çıkmıştır. Türkçe kelimelerde ise bazı yalancı eşdeğerlik sayılabilecek durumlar ortaya çıkmıştır. Anlaşma güçlüğüne yol açan bu tür kelimelerin başlıcaları şunlardır:

	G.T.	T.T.
Adaş:	arkadaş	aynı adı taşıyan
Binmek / Pinmek:	çıkmaq	binmek
Buruk:	bükülmüş	incinmiş
Canavar:	kurt	yırtıcı hayvan
Çıkış:	gelir	çıkacak yer
Cıngırak:	hora, halay	ses çıkaran çocuk oyuncağı
Çocuk:	erkek çocuk	erkek ve kız çocuk
Çorbacı:	patron	çorba yapıp satan
Daa:	orman	dağ
Demek:	deyiş, deyim	söylemek
Düzen:	dokumacı tezgâhı	sistem, hile
Düzenci:	dokumacı	hileci
Fasıl:	tuhaf	bölüm
Geçinmek:	ölmek	hayatını idame ettirmek
Görü:	manzara	görme yeteneği
Ham:	vahşi, bakir	olgunlaşmamış
Hem:	ve	Karşılaştırma bağlacı. Hem ... hem ...
Kaçmak:	koşmak	uzaklaşmak
Karacı:	iftiracı	kara kuvvetlerinde asker
Kiyat / Kâğıt:	kitap, kâğıt	kâğıt
Maaza / Mağaza:	bodrum, in	alış veriş yeri.
Oya:	uzun süre, geç	ince dantel
Paalı / Pahalı:	değerli	fiyatı yüksek
Peş:	etek	arka
Pınar:	su kuyusu	su kaynağı
Razı:	kanmak, doymak	rıza gösteren

Seslemek:	dinlemek	çağırarak
Sesleyici / Sesleyici:	uysal, söz dinleyen	seslenen, çağırarak
Şiret / Şirret:	kurnaz	kavgacı
Uşaklık:	çocukluk	uşak olma durumu.
Uz:	doğru	becerikli.
Üülen / Öğlen:	güney, öğlen	öğle vakti
Üüredici / Öğretici:	öğretmen	öğretme niteliğinde olan
Yabani / Yabani:	kurt	evcil olmayan
Yalvarmak:	rica etmek	acındırarak ve ısrarla istemek

Sonuç

Gözleme dayalı tecrübelerimiz göstermiştir ki Türkiye Türkçesi öğrenen bir Gagavuz öğrencinin Türkiye Türkçesinin ağızlarından birini kullanan bir konuşucuyla karşılıklı anlaşma oranı çok yüksektir. Standart dili öğrenme süreci ise Anadolu ağızlarından herhangi birini bilen birinin öğrenme sürecinden çok farklı değildir.

1990'lı yılların ortalarından itibaren Gagavuz Türkçesinin Latin alfabesiyle yazılmaya başlanması, Gagavuzların Türkçe okuma yazma öğrenimini olumlu yönde etkileyecek bir gelişmedir. Aradaki farklar çok kısa sürede öğrenilebilecek düzeydedir.

Gagavuz Türkçesiyle Türkiye Türkçesi arasında en az farklılığın bulunduğu alan şekil bilgisidir. Eski Anadolu Türkçesinden itibaren Oğuz dil alanında yaygın olarak görülen hâl eki görev değişiklikleri Türkiye Türkçesi ile Gagavuz Türkçesi arasında da devam etmektedir. Ancak bu iletişimi engelleyecek bir farklılık olmaktan çok gramatikal kategorilerin işlevleriyle ilgili bir durumdur.

Gagavuz Türkçesinin söz varlığı Türkiye Türkçesiyle büyük ölçüde ortaktır. Yalancı eşdeğerlik olarak adlandırılan gruba sokulabilecek kırk elli kadar söz ise daha çok anlam olayları sonucu birbirinden farklılaşmış sözlerden ibarettir.

Söz dizimi, Gagavuz Türkçesinin diğer Türk dili kollarından ve Türkiye Türkçesinden en çok farklılaştığı alandır. Bu farklılığın bir bölümünü dil ilişkileri sonucu ortaya çıkan Hint-Avrupa modeli olarak adlandırabileceğimiz edatlarla kurulan yan cümlelerden meydana gelen birleşik cümleler oluşturmaktadır. Bunun dışında genel Türkçenin söz dizimiyle Rusça, Bulgarca ve Rumence gibi dillerin söz diziminin karışmasına bağlı olarak ortaya çıkan serbest dizilişli diyebileceğimiz cümleler de devrik cümleler arasında önemli yer tutmaktadır.

Bu sebeplerle Gagavuz Türkçesi konuşan bir öğrencinin Türkiye Türkçesini daha rahat kavrayabilmesi için diyalog ya da teorik gramer eğitiminden çok, metin ağırlıklı bir eğitim öğretim yolunun izlenmesi uygun olacaktır. Çünkü ifade mantığı sadece teorik bilgilerle anlaşılammakta, metnin tabii akışı içinde kavranabilmektedir.

Etik Kurul İzni

Bu makale etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Kaynakça

- Baskakov, N.A. (1952). K voprosu o klassifi akatsii tyurkskih yazıkov. *Akademiya Nauk SSSR Otd. Literaturu Yazıka*, XI, 2.
- Baskakov, N.A. (1960). *Tyurskie Yazıki*. Izdatelstvo Vostoçnoy Literaturı.
- Çebotar, Petri – DRON, İon (2002). *Gagauzca – Rusça – Romınca sözlük*. Pontus.
- Dallı, H. (1991). *Kuzeydoğu Bulgaristan Türk ağızları*. TDK yay.
- DS**, *Derleme Sözlüğü* (1963-1978). TDK yay.
- Eckmann, J. (1962). Kumanova (Makedonya) Türk ağızı. *Nemeth Armağanı*, TDK yay.
- Gagauz Yerin Temel Kanonu* (1998). Komrat.
- Gagauz Dilinin Orfografik Laflu* (1997). Komrat Devlet Üniversitesi.
- Günay, T. (1978). *Rize ili ağızları*. KB yay.
- Hacıeminoğlu, N. (1984). *Türk dilinde edatlar*. MEB yay.
- Menz, A. (1999). *Gagausische Syntax Eine Studie zum kontaktinduzierten Sprachwandel*. Wiesbaden.
- Özkan, N. (1996). *Gagavuz Türkçesi grameri*. TDK Yay.
- Özkan, N. (1999). –Dik sıfat-fiil ekinden yapılmış zarf-fiil ekleri ve Gagavuz Türkçesinde bir zarf-fiil eki: -DİcAAn(An). 3.Uluslararası Türk Dili Kurultayı 23-27 Eylül 1996, TDK yay. 678, Ankara.
- Özkan, N. (2010a). Gagavuz Türkçesini yazı ve eğitim dili hâline getirme çalışmalarına bir bakış. I. *Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, 11-13 Mayıs 2005, Ankara. Yayın: I. *Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, Gazi Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay., Ankara.
- Özkan, N. (2010b). Gagavuz Türkçesinin yazılı kültürle tanışması üzerine. *Gagavuz Türkçesi Araştırmaları Bilgi Şöleni* 27-29 Aralık 2007, TDK yay.
- Pokrovskaya, L. A. (1964). *Grammatika Gagauzkogo Yazıka Fonetika i Morfologiya*, Moskva.
- Pokrovskaya, L. A. (1975). Gagauz dilinin ve Balkan Türk ağızlarının bazı sentaks özellikleri. *Bilimsel Bildiriler* 1972, TDK yay.
- Pravila Orfografii i Punktuatsii Gagauzkogo Yazıka (Proekt)* (1994) Komrat, s. 6.
- Tekin, T. (1989). Türk dil ve diyalektlerinin yeni bir tasnifi. *Erdem*, C.15, S.13, Atatürk Kültür Merkezi.
- Valentino, Kotenko (1991). *Gagauz fonetiğinin bazı problemleri*. Türk Dünyası Kurultayında Sunulan Bildiri, 23-25 Ekim 1991, Kayseri.
- Ulutaş, İ. (2004). *Relative clauses .n Gagauz Syntax*, The Isis Press.
- Zajaczkowski, W. (1966). *Jezyk ı Folklor Gagauzow z Bulgarı*, Krakowıe.

